

## **Innspill til jordbruksforhandlingene 2023 fra NORSK BUFE – Interesseorganisasjon for de bevaringsverdige storferasene**

Å drive med bevaringsverdige storferaser er givende, interessant og fordrer ofte litt ekstra kreativitet av oss drivere for å få økonomien til å gå rundt. Mange driver små bruk, utmarksdrift, setring og direktesalg av varer som resulterer i mange nisje-produkt med særegne kvaliteter. Med dette bidrar vi til et mangfold i Norsk landbruk, samtidig som vi tar vare på en kulturarv og et genetisk mangfold. Dyra våre har lavere avdrått, tregere vekst/lavere slaktevekter og et nokså utfordrende avlsarbeid med tanke på innavl. Disse faktorene stiller andre krav til oss produsenter, sammenliknet med de moderne rasene som dagens systemer og strukturrasjonalisering er bygget opp omkring.

I mange av landbrukets opparbeidede systemer kommer de bevaringsverdige rasene dårligere ut, for eksempel i klassifiseringssystemet EUROP. I tillegg drar vi liten nytte av andre framskritt som gjøres, men som dessverre ikke kan overføres til vårt arbeid, for eksempel deler av tjenestene Geno tilbyr. Til tross for dette er det fortsatt en del som satser på de bevaringsverdige rasene, og ser at de har kvaliteter som er viktige både nå og inn i framtiden.

Dyrene er små, beiter nøysomt, er mindre avhengig av fôrmidler utenfra og har meget gode egenskaper som flokkdyr i utmark. Særlig dyrenes bruksegenskaper i utmarka anser vi som en viktig brikke i framtidens matproduksjon i Norge, jamfør Hurdalplattformens fokus på utmarksbruk. De bevaringsverdige rasene beiter mer variert, opprettholder produksjon/tilvekst bedre utover beitesesongen og er unikt tilpasset ressursgrunnlaget landet vårt faktisk består av. Det er prosentvis er større

andel brukere med bevaringsverdige raser som nytter utmarka, sammenliknet med landsgjennomsnittet (Nøkkeltall 2021 fra Norsk genressurssenter).

Det er et felles ansvar å ta vare på disse utrydningstruede storferasene for å bevare genetisk mangfold. Selv om rasene per i dag er i vekst og flere nye drivere har fattet interesse for, og ser kvalitetene disse dyra har, er det ikke selvsagt at denne utviklingen vil fortsette, og produksjoner som i utgangspunktet er marginale vil i tider med store prisøkninger være ekstra utsatt. Lønnsomheten for bønder som ønsker å ta vare på bevaringsverdige, utrydningstruede storferaser må derfor styrkes.

Etter en grundig diskusjon, sammen med lagene, har vi valgt å prioritere følgende tre punkter foran årets jordbruksforhandlinger:

### **1. Tilskudd til bevaringsverdige raser**

Alle kyr av de Norske bevaringsverdige rasene har en stor genetisk verdi og bidrar sammen til et robust norsk landbruk. Ettersom rasene er små og utrydningstrua, er alle individer avhengig av hverandre uansett driftsform. Samtidig er det viktig å bevare den kulturelle verdien i melkeproduksjon (for eksempel setring og generelt ekstensiv drift) med de bevaringsverdige rasene. For at bevaringstilskuddet skal dekke opp ekstra kostnader og økonomiske tap som produsenter med bevaringsverdige raser har, og for å kompensere tidligere års dårlige oppgjør for bevaringsverdig storfe, foreslår Norsk Bufo at bevaringstilskuddet øker til 10000kr per avlsdyr.

Satsen forsvares med følgende argument:

- Drift med bevaringsverdige raser er utfordrende, avdråttene er lavere, lavere tilvekst, det er mer innavl som begrenser avlsfremgangen. De gamle rasene passer ikke inn i eksisterende system, for eksempel klassifiseringssystemet EUROP, derfor må det ofte spesialtilpasning til. Økte satser er nødvendig for å forsvare plassen i eksisterende bygg, og enda mer krevende ved nybygg eller ombygging.

- En inseminering koster 499kr pr dose, pluss inseminør, og i noen tilfeller må man dobbeltinseminere og gjøre dette to ganger, da er dagens sats for bevaringstilskudd allerede brukt opp. Det blir dyre kalver, som i tillegg ikke passer inn i slaktesystemet.
- Det er vanskelig å rekruttere nye melkeprodusenter med bevaringsverdige raser når de økonomisk sett ikke forsvarer bås plasseringen sin, sammenlignet med høytytende raser.
- De bevaringsverdige rasene er gode beitedyr som også utnytter marginale beiter. Moderne raser beiter hvor gras er som mest næringsrikt og taper seg i melkeproduksjon og vekt utover sesongen når beite blir dårligere, mens bevaringsverdige raser holder seg i hold og melkeproduksjon. Utmarksbeite kommer antagelig å bli viktigere og viktigere i matproduksjon, og det er viktig å ta vare på dyr som klarer å produsere og holde seg friske på de ressursene som finnes på utmarksbeitet. Det vil skape en robust matproduksjon.
- 2023 er året det kan rettes opp i glipen fra 2022 da de økte satsene forsvann i jordbruksforhandlingene. Økte satser til genbevaring er uansett en forholdsvis beskjeden post i jordbruksavtalen, men vil bety svært mye i bevaringsarbeidet.

## **2. Investering**

Investeringsstilskudd til ombygging/nybygg må innrettes slik at kostnadene for små bruk ikke blir høyere enn for store bruk, og at alle som ønsker videre drift kan benytte midlene.

I små bruk blir investeringen dyrere per ku og bås plass, og de aller fleste kyr av bevaringsverdig rase står i små fjøs. Nøkkeltall fra Nibio i 2021 viser at gjennomsnittlig besetningsstørrelse blant besetninger som inneholder bevaringsverdige raser er 16,3, mens gjennomsnittlig besetningsstørrelse blant besetninger som ikke inneholder bevaringsverdige raser er 28,3.

Investeringsordningen burde innrettes slik at den store forskjellen i investeringskostnad per kuplass blir utjevnet mellom små og store bruk. Da kan det også bli forsvarlig og økonomisk bærekraftig å investere i små fjøs. Dessuten er det

vanskeligere å forsvare en ombygging med gamle raser som har lavere avdrått og dermed dårligere driftsøkonomi.

Driftsøkonomien må også være på plass for at investeringene skal være forsvarlige. Det bør være en tilskuddssats så høy at den, sammen med øvrige virkemidler, sikrer et dekningsbidrag som gjør det interessant og bærekraftig for flere bønder at ha bevaringsverdige raser. Og at bønder som har disse rasene kan tilpasse fjøset sitt slik at de har mulighet at fortsette drive.

Løsdriftskravet vil komme til å få store konsekvenser for hele storfenæringa generelt, men for bruk med de bevaringsverdige rasene spesielt. Noen steder er forutsetningene ikke gode nok for å bygge om til løsdrift og da må det gis muligheter for oppgradering av båsfjøs. Forhold som økonomi , areal, landsdel, beliggenhet, klima etc. vil i mange tilfeller gjøre det mer aktuelt og fordelaktig med drift på båsfjøs.

Vi som driver med bevaringsverdige raser har forskjellige behov og det er viktig at alle kan ta del av disse midlene. Alle må ha sjans til å utvikle driften på en hensiktsmessig måte for å opprettholde driften.

### **3. Genressurssenteret**

Bemanningen ved genressurssenteret må styrkes.

Norsk Bufe samarbeider med Norsk Genressurssenter som sitter med stamtavler og avlsprogram. De tilbyr avlsrådgivning, håndterer semininntak og driver et utstrakt formidlingsarbeid.

Norsk Bufe mener det er av avgjørende betydning for de bevaringsverdige rasenes fremtid at Norsk Genressurssenter får en styrket økonomisk ramme for å drive sin aktivitet.

Genressurssenteret har slitt med bemanningsproblemer dette året og det har blitt ekstra tydelig at systemet er sårbart og nokså personavhengig. I ytterste konsekvens kan dette gå utover avlsarbeidet, registrene, formidling og kontrollfunksjonen senteret har på data. Norsk Bufe mener derfor at bemanningen og kompetansen ved genressurssenteret må sikres som et viktig ledd i å opprettholde og styrke bevaringsarbeidet.